ปริจเฉทการพูดของมัคนายกในวัดพระอารามหลวง จังหวัดนครปฐม : การศึกษาตามแนวชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร*

Spoken discourse of "**maṛganāyaka**" at royal temples in Nakhonpathom province: An Ethnography of Communication approach

แกมกาญจน์ พิทักษ์วงศ์ (Kaemkarn Phithakwong)**
เทพี จรัสจรุงเกียรติ (Debi Jaratjarungkiat)* **

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบการสื่อสารในปริจเฉทการพูดของมัคนายกวัดพระอารามหลวง จังหวัดนครปฐม โดยใช้แนวคิดชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสารของไฮมส์ (Hymes,1974) ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นเทปบันทึกการพูดสดของมัคนายกในการเชิญชวนคนทำบุญ จำนวน 35 ปริจเฉท และการใช้วิธีการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบการสื่อสารทั้ง 8 องค์ประกอบในปริจเฉทการพูดของมัคนายกในวัดพระอารามหลวง จังหวัดนครปฐมนี้จึงมีส่วนสัมพันธ์ที่ส่งเสริมกัน และการสื่อสารนี้ดำเนินได้เพราะเกิดขึ้นในชุมชนที่คนในสังคมเข้าใจและยอมรับเกี่ยวกับการทำบุญ

คำสำคัญ : ปริจเฉทการพูด, ชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร, การทำบุญ, มัคนายก

---

* บทความนี้เรียบเรียงจากส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เรื่อง ปริจเฉทการพูดของมัคนายกในวัดพระอารามหลวง จังหวัดนครปฐม: องค์ประกอบการสื่อสารและกลวิธีทางภาษาในการโน้มน้าวใจ (Spoken discourse of "maṛganāyaka" at royal temples in Nakhonpathom province: communicative components and persuasive linguistic strategies)

** นิสิตปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
(Student of requirement for the Master degree, Department of Thai, Faculty of Arts, Chulalongkorn University)
e-mail kaemkarn.p@gmail.com

*** อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
(Debi Jaratjarungkiat, Ph.D Lecturer, Department of Thai, Faculty of Arts, Chulalongkorn University)

Veridian E-Journal, Silpakorn University
ISSN 1906 - 3431

Abstract

This article aims to study communicative components in spoken discourse of "maṛganāyaka" at royal temples in Nakhonpathom province by using "Ethnography of communication" (Hymes, 1974). The data used in this study derives from the recorded files of maṛganāyaka's live talk when they persuade people to make merit. There are 35 recorded files collecting from field work including the observation from researcher. The study revealed that 8 communicative components in this spoken discourse are all related to cause this communication run effectively and smoothly in the community where people comprehend and agree with the philanthropy.

Keywords: Spoken Discourse, Ethnography of Communication, Philanthropy, Maṛganāyaka

บทนำ

วัดเป็นสถานที่ที่สำคัญในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำบุญ วัดที่มีชื่อเสียงต่าง ๆ ในประเทศไทยมักจะมีเสียงตามสายที่ประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้พุทธศาสนิกชนได้เข้าร่วมทำบุญตามกองบุญต่าง ๆ โดยมีผู้ที่ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์คือ "มัคนายก" หรือ "มรรคนายก" ผู้ที่ชี้แจงทางบุญทางกุศลและป่าวประกาศให้ประชาชนมาทำบุญทำกุศลในวัด (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556: 896) ด้วยถ้อยคำเชิญชวนต่าง ๆ ภาษาที่ใช้สื่อสารเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและศาสนาจึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจ รวมถึงบทบาทของมัคนายกในการพูดโน้มน้าวใจให้ทำบุญก็อาจมีผลต่อความนึกคิดของผู้ที่ไปวัด และมีส่วนต่อการตัดสินใจของบุคคลต่อการเลือกที่จะปฏิบัติตามหรือไม่ปฏิบัติตาม นอกจากเรื่องราวของภาษาที่โดดเด่น ผู้วิจัยยังพบว่าการสื่อสารนี้มีองค์ประกอบของการสื่อสารที่มีส่วนสัมพันธ์กับวัฒนธรรมของชุมชนที่น่าสนใจซึ่งทำให้การพูดของมัคนายกดำเนินได้อย่างราบรื่นและทำให้คนในชุมชนสนใจที่จะมีส่วนร่วมด้วย

พื้นที่ที่ผู้วิจัยเลือกศึกษาคือจังหวัดนครปฐม เนื่องจากข้อมูลด้านความเป็นมาของพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาอย่างยาวนานตั้งแต่สมัยทวารวดี โดยพบหลักฐานที่สำคัญทั้งโบราณสถานและโบราณวัตถุต่าง ๆ เช่น พระปฐมเจดีย์ และศิลารูปพระธรรมจักร ปัจจุบันมีพุทธศาสนิกชนจำนวนมากทั้งจากกรุงเทพฯ ปริมณฑล และพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศเดินทางเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาในทุกช่วงเวลา (ภณกุล ภวคุณวรกิตติ์, 2555: 11) และเหตุผลที่ผู้วิจัยเลือกวัดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาได้แก่ วัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร วัดพระงาม พระอารามหลวง และวัดไร่ขิง พระอารามหลวงเพราะเป็นวัดที่มีชื่อเสียงและเป็นศูนย์กลางของชุมชน นอกจากนั้นยังพบว่าวัดทั้ง 3 แห่งนี้พบการเชิญชวนทำบุญที่ปรากฏอย่างสม่ำเสมอตลอดทั้งปี

แนวคิดชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสารเป็นการศึกษาบทบาทของภาษาในการสื่อสารของคนในชุมชนเพื่อให้เข้าใจวัฒนธรรมของชุมชนนั้น ปริจเฉทการพูดของมัคนายกเป็นลักษณะการพูดหนึ่งที่เกิดขึ้นในชุมชนเพื่อโน้มน้าวใจให้บุคคลที่สัญจรไปมาในบริเวณนั้นได้เข้ามาร่วมทำบุญ จึงเป็นกลุ่มข้อมูลที่ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาองค์ประกอบการสื่อสารว่าประกอบด้วยอะไร และแต่ละส่วนนั้นสัมพันธ์กันอย่างไร เพื่อให้เข้าใจบริบทการสื่อสารนี้มากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาองค์ประกอบการสื่อสารในปริจเฉทการพูดของมัคนายกวัดพระอารามหลวง จังหวัดนครปฐม

ขอบเขตการศึกษา

ผู้วิจัยใช้ข้อมูลปริจเฉทการพูดของมัคนายกในจังหวัดนครปฐมที่ได้จากการบันทึกเสียงจำนวน 35 ปริจเฉท รวมความยาวทั้งหมด 29 ชั่วโมง 14 นาที 38 วินาที เมื่อถ่ายถอดข้อมูลแล้วได้จำนวน 374 หน้า โดยเลือกศึกษาเฉพาะวัดที่มีลำดับชั้นเป็นพระอารามหลวงและเป็นวัดที่มีมัคนายกพูดเชิญชวนให้ทำบุญอย่างสม่ำเสมอเท่านั้น วัดพระอารามหลวงที่เลือกเก็บข้อมูล ได้แก่ วัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร วัดพระงาม พระอารามหลวง และวัดไร่ขิง พระอารามหลวง

วิธีการศึกษา

1. สำรวจและรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้อง

สำรวจเอกสาร หนังสือ วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยต่าง ๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปริจเฉทวิเคราะห์ แนวคิดชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร และข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัดพระอารามหลวง จังหวัดนครปฐม

2. เก็บและรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลเสียงประชาสัมพันธ์เชิญชวนทำบุญของมัคนายกโดยใช้วิธีการบันทึกเสียงลงเครื่องบันทึกเสียงตั้งแต่เริ่มต้นจนจบ

3. ถ่ายถอดเสียงที่ได้จากการบันทึกเสียงเป็นตัวอักษร

4. วิเคราะห์องค์ประกอบการสื่อสารในปริจเฉทการพูดของมัคนายกในวัดพระอารามหลวง จังหวัดนครปฐมโดยใช้แนวคิดชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร

5. สรุปผลการศึกษาและอภิปรายผล

แนวคิดที่เกี่ยวข้อง

ชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร (Ethnography of Communication)

ไฮมส์ (Hymes,1974 อ้างถึงใน อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์,2556: 181-182) เสนอแนวคิดเรื่องชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการพูด เพื่อใช้ศึกษาการใช้ภาษาของมนุษย์ในสังคมหรือวัฒนธรรมต่าง ๆ โดยมีแนวคิดว่าพฤติกรรมการใช้ภาษาของมนุษย์มีกฎควบคุมอยู่และสามารถพรรณนากฎเหล่านั้นได้

ต่อมาไฮมส์ได้เสนอแนวคิดทฤษฎีเรื่องชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสารโดยเพิ่มเติมรายละเอียดจากแนวคิดเรื่องชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการพูดที่ได้เสนอไว้เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์องค์ประกอบการสื่อสาร องค์ประกอบการสื่อสารแบ่งออกเป็น 8 องค์ประกอบ ได้แก่ ฉาก (Setting/scene) ผู้ร่วมเหตุการณ์ (Participants)จุดมุ่งหมาย (Ends) การลำดับวัจนกรรม (Act sequence) น้ำเสียง (Key) เครื่องมือ

Veridian E-Journal, Silpakorn University
ISSN 1906 - 3431

(Instrumentalities) บรรทัดฐานของการปฏิสัมพันธ์และการตีความ (Norms of Interaction and Interpretation) และประเภทการสื่อสาร (Genre) แต่ละองค์ประกอบมีรายละเอียดดังนี้

1) ฉาก (Setting/scene) หมายถึง สภาวะแวดล้อมทางกายภาพของเหตุการณ์สื่อสาร

2) ผู้ร่วมเหตุการณ์ (Participants) หมายถึง ผู้พูด-ผู้ฟัง หรือ ผู้ส่งสาร-ผู้รับสาร ทั้งสองฝ่ายอาจเล่นบทสลับกัน เช่น ฝ่ายหนึ่งพูด อีกฝ่ายหนึ่งฟัง และเปลี่ยนเป็นฝ่ายที่ฟังทำหน้าที่บ้าง เป็นต้น แต่ในบางเหตุการณ์สื่อสาร ผู้พูดพูดอย่างเดียว ผู้ฟังฟังอย่างเดียวก็มี เช่น การหาเสียงเลือกตั้ง การฟังพระเทศน์ เป็นต้น

3) จุดมุ่งหมาย (Ends) หมายถึง เป้าหมายหรือผลลัพธ์ที่ร่วมเหตุการณ์ประสงค์จะได้ในการสื่อสาร และหมายถึงเป้าหมายของทั้งเหตุการณ์สื่อสารด้วย

4) การลำดับวัจนกรรม (Act sequence) หมายถึง รูปแบบและเนื้อหาของคำพูด ได้แก่ ถ้อยคำที่ใช้คืออะไร ใช้อย่างไร เรียงลำดับอย่างไร

5) น้ำเสียง (Key) หมายถึง น้ำเสียง ท่าทาง อารมณ์ หรือสีสัน ในการสื่อสาร เช่น สื่อสารแบบเอาจริงเอาจัง แบบโอ่อ่าหรูหรา แบบเยาะเย้ย แบบถากถาง แบบยิ่งใหญ่ แบบโอ้อวด เป็นต้น

6) เครื่องมือ (Instrumentalities) หมายถึง การเลือกวิธีสื่อสาร เช่น พูดปากเปล่า เขียนโทรเลข โทรศัพท์ จดหมาย อิเล็กทรอนิกส์เมล์ (E-mail) เป็นต้น และยังรวมไปถึงการเลือกใช้วิธภาษาด้วย กล่าวคือ ใช้ภาษามาตรฐานหรือภาษาย่อย ใช้ทำเนียบภาษาใด เช่น ภาษาเป็นทางการ ภาษากฎหมาย ภาษาโฆษณา เป็นต้น มีการสลับภาษาหรือไม่ กล่าวสั้น ๆ ก็คือ อธิบายว่าตัวภาษาที่ใช้เป็นแบบใด มีลักษณะเช่นไร

7) บรรทัดฐานของการปฏิสัมพันธ์และการตีความ (Norms of Interaction and Interpretation) หมายถึง ลักษณะเฉพาะของการพูดหรือการสื่อสารที่ผู้พูดใช้เพื่อมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้ฟัง กฎเหล่านี้ต้องตีความด้วยความรู้วัฒนธรรมของคนในสังคมนั้นๆ เช่น ความค่อย/ดังของการพูด ความเงียบ การใช้ภาษาท่าทาง การมองตาผู้ฟัง การใช้มือประกอบ

8) ประเภทการสื่อสาร (Genre) หมายถึง ประเภทของถ้อยคำที่สื่อสารซึ่งมักมีชื่อเรียกเฉพาะ เช่น ร้อยกรอง ปริศนาคำทาย บทสวดมนต์ คำนำ บทบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ ฯลฯ

ผู้วิจัยจะนำแนวคิดชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสารมาวิเคราะห์องค์ประกอบในบริบทการสื่อสารของปริจเฉทการพูดเชิญชวนคนทำบุญของมัคนายกในวัดพระอารามหลวง จังหวัดนครปฐม

ผลการศึกษา

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบการสื่อสารในปริจเฉทการพูดของมัคนายกโดยใช้แนวคิดชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร มีรายละเอียดดังนี้

1. ฉาก (Setting/scene)

ฉาก หมายถึง เวลาและสถานที่ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมทางกายภาพโดยทั่วไปของการสื่อสาร (Hymes, 1974: 55) สถานที่และเวลาเป็นสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่สำคัญซึ่งแสดงให้เห็นว่ามีผลต่อการพูดโน้มน้าวใจอย่างไร สถานที่ที่เกิดเหตุการณ์การพูดโน้มน้าวใจเพื่อเชิญชวนให้คนร่วมกันทำบุญบริจาคเงิน คือ วัดพระอารามหลวงทั้ง 3 แห่ง ได้แก่ วัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม วัดพระงาม พระอาราม

หลวง อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม และวัดไร่ขิง พระอารามหลวง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม แต่ละวัดจะมีรายละเอียดของฉาก ดังนี้

1.1 วัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

การเก็บข้อมูลเพื่อดำเนินงานวิจัยที่วัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม มีระยะเวลาประมาณ 1 ปี ระหว่างที่เก็บข้อมูลมีทั้งช่วงเวลาที่มัคนายกดำเนินงานในวันปกติ และการดำเนินงานในช่วงงานประจำปี

ช่วงวันปกติบริเวณที่มัคนายกพูดจะแบ่งออกเป็น 2 บริเวณ และมี 2 ช่วงเวลา ได้แก่ บริเวณหน้าพระร่วงโรจนฤทธิ์ (ช่วงกลางวัน) และบริเวณตลาดองค์พระปฐมเจดีย์ (ช่วงเย็นถึงค่ำ) ส่วนในช่วงงานประจำปีมัคนายกจะพูดทั้งกลางวันและกลางคืนโดยจะหมุนเวียนคนพูด บริเวณที่พูดจะอยู่รอบ ๆ องค์พระปฐมเจดีย์ด้านบนเกือบทั้งหมด บริเวณด้านล่างที่มีการพูดเชิญชวนพบเพียงจุดเดียวคือบริเวณหน้าหลวงพ่อพระร่วงโรจนฤทธิ์เท่านั้น และไม่มีการพูดที่ตลาดองค์พระปฐมเจดีย์เพราะมีการตั้งร้านค้าขายของ แต่ละสถานที่มีรายละเอียดดังนี้

1.1.1 บริเวณหน้าพระร่วงโรจนฤทธิ์

บริเวณหน้าพระร่วงโรจนฤทธิ์แบ่งเป็น 3 ส่วน ส่วนแรกเป็นบริเวณข้างศาลาการเปรียญของวัด ส่วนที่สองและสามเป็นเต็นท์ผ้าใบ ส่วนที่อยู่ข้างศาลาการเปรียญจะเป็นการพูดเชิญชวนทำบุญกับวัดพระปฐมเจดีย์ฯ เท่านั้น แต่ส่วนที่สองและสามซึ่งเป็นเต็นท์ผ้าใบอาจจะเป็นการเชิญชวนทำบุญของวัดพระปฐมเจดีย์ฯ หรือมีวัดอื่น ๆ มาขอใช้พื้นที่ในการเชิญชวนคนทำบุญ บริเวณนี้ในช่วงเวลากลางวันจะเป็นช่วงที่ผู้คนเดินทางมาทำบุญเป็นจำนวนมาก

(รูปที่ 1 การตั้งเต็นท์เชิญชวนข้างศาลาการเปรียญของวัด)

1.1.2 บริเวณตลาดองค์พระปฐมเจดีย์ (อยู่ในเขตรั้ววัดพระปฐมเจดีย์ฯ รอบนอก)

พื้นที่ที่เชิญชวนคนทำบุญอยู่ในบริเวณตลาดช่วงเย็น มีร้านอาหารทั้งคาวและหวาน ที่ตั้งของจุดประชาสัมพันธ์อยู่บริเวณกึ่งกลางของตลาด มัคนายกที่มาพูดเชิญชวนก็แตกต่างกันออกไปในแต่ละวันอาจมีทั้งของวัดพระปฐมเจดีย์ฯ หรือจากวัดอื่น ๆ มาขอใช้พื้นที่ ตลาดตอนเย็นของวัดพระปฐมเจดีย์ฯ มีทั้งกลุ่มคนทำงานและนักศึกษาบริเวณใกล้เคียงที่ได้มารับประทานอาหาร เวลาที่พูดเชิญชวนเริ่มต้นตั้งแต่เวลาประมาณ 17.30 น. จนถึงเวลาประมาณ 20.00 น. เวลาปิดจบรายการของแต่ละวันไม่แน่นอน เพราะขึ้นอยู่กับสภาพดินฟ้าอากาศของวันนั้น ๆ ด้วย

Veridian E-Journal, Silpakorn University
ISSN 1906 - 3431

(รูปที่ 2 ซ้าย และ รูปที่ 3 ขวา ที่ตั้งเชิญชวนทำบุญบริเวณตลาดองค์พระปฐมเจดีย์ช่วงเย็นถึงค่ำ)

1.1.3 บริเวณด้านบนองค์พระปฐมเจดีย์ (งานประจำปี)

พื้นที่ที่เชิญชวนทำบุญในช่วงงานประจำปีเป็นส่วนด้านบนซึ่งอยู่โดยรอบองค์พระปฐมเจดีย์ทั้งหมด ได้แก่ บริเวณหน้าพระพุทธรูปศิลาขาว บริเวณหน้าพระบรมราชานุสาวรีย์รัชกาลที่ 5 บริเวณหลวงพ่อพระนอน บริเวณหน้าหลวงพ่อพระร่วงโรจนฤทธิ์ ซึ่งมีจุดเชิญชวนทำบุญโดยประมาณ 10-15 กองบุญ ช่วงเวลาที่ใช้ประชาสัมพันธ์มี 2 ช่วงเวลาคือ ช่วงกลางวันและช่วงกลางคืน แต่ช่วงเวลาที่มัคนายกจะประจำตามจุดเชิญชวนทำบุญต่าง ๆ ส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วงเวลาเย็นจนถึงช่วงดึก เวลาปิดจบรายการของแต่ละกองบุญไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับมัคนายกและจำนวนคนที่มาร่วมทำบุญ

(รูปที่ 4 ซ้าย ที่ตั้งเชิญชวนทำบุญระฆังเงิน ระฆังทองในงานประจำปีช่วงค่ำ)
(รูปที่ 5 ขวา ที่ตั้งเชิญชวนทำบุญบูชาพระนอนในงานประจำปีช่วงค่ำ)

1.2 วัดพระงาม พระอารามหลวง อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม

สถานที่ที่มัคนายกใช้ในการพูดเชิญชวนคนทำบุญคือตลาดถนนคนเดินซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่ของวัดพระงาม พระอารามหลวง ตลาดจะมีในวันเสาร์และวันอาทิตย์เท่านั้น หากวันใดไม่มีตลาดก็จะไม่มีการประชาสัมพันธ์เกิดขึ้น ช่วงเวลาในการเริ่มพูดเชิญชวนคือเวลา 17.00 น. ถึง เวลา 20.00 น. โดยประมาณ พื้นที่ที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์อยู่บริเวณส่วนหน้าของวัดและเป็นส่วนกลางของตลาด เป็นพื้นที่โล่งแจ้งซึ่งมีคนสัญจรไปมาเพื่อจับจ่ายซื้อของ ส่วนที่ใช้ประชาสัมพันธ์จะมีเครื่องขยายเสียง ป้ายประชาสัมพันธ์ มีโต๊ะหมู่บูชา และมีพระจากวัดพระงามฯ มานั่งอยู่ตลอดการประชาสัมพันธ์ โดยพระมีหน้าที่ให้พรกับผู้ร่วมทำบุญ มอบวัตถุมงคล และประพรมน้ำพระพุทธมนต์

(รูปที่ 6 ซ้าย ที่ตั้งเชิญชวนทำบุญ ณ ตลาดถนนคนเดินช่วงค่ำ)
(รูปที่ 7 ขวา บรรยากาศตลาดถนนคนเดินช่วงเย็น)

1.3 วัดไร่ขิง พระอารามหลวง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

สถานที่ที่เป็นจุดสำคัญในการพูดเชิญชวนคนทำบุญคือบริเวณหน่วยประชาสัมพันธ์ของวัด ซึ่งตั้งอยู่ทางด้านหลังพระอุโบสถ (หลวงพ่อวัดไร่ขิง) บรรยากาศของวัดไร่ขิงจะคึกคักมากในช่วงวันหยุดเสาร์ - อาทิตย์ ซึ่งมัคนายกก็จะมาพูดประชาสัมพันธ์เพียง 2 วันนี้และวันหยุดนักขัตฤกษ์เท่านั้น จากการเก็บข้อมูลพบว่าช่วงเวลาที่พูดเชิญชวนจะเริ่มตั้งแต่เวลาเช้าจนถึงเย็น โดยจะผลัดเปลี่ยนมัคนายกในทุก ๆ ชั่วโมง ส่วนบริเวณอื่น ๆ ที่มีการพูดเชิญชวนก็จะกระจายออกไปตามจุดต่าง ๆ โดยรอบ เช่น ด้านในกำแพงแก้ว หรือบริเวณหน้าวัดซึ่งอยู่ใกล้กับแม่น้ำท่าจีน เป็นต้น

Veridian E-Journal, Silpakorn University
ISSN 1906 - 3431

(รูปที่ 8 ซ้าย บริเวณหน้าวัดไร่ขิงส่วนที่เชิญชวนทำบุญผ้าป่าลอยฟ้า)
(รูปที่ 9 ขวา บริเวณหน้าในกำแพงแก้ว เชิญชวนให้ลงนะเมตตา)

2. ผู้ร่วมเหตุการณ์ (Participants)

ผู้ร่วมเหตุการณ์ คือ ผู้พูด - ผู้ฟัง หรือ ผู้ส่งสาร - ผู้รับสาร และรวมถึงผู้อื่นที่ร่วมอยู่ในเหตุการณ์การสื่อสาร

ผู้วิจัยจัดแบ่งประเภทของผู้ร่วมเหตุการณ์ตามสถานการณ์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ผู้ร่วมเหตุการณ์ในสถานการณ์การเชิญชวนทั่วไป หมายถึง ผู้ร่วมเหตุการณ์ในวันที่มีการเชิญชวนทำบุญแบบปกติซึ่งมีมัคนายกเป็นผู้ส่งสารคนเดียวเท่านั้น ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าผู้ร่วมเหตุการณ์ในสถานการณ์การเชิญชวนทั่วไป ได้แก่ ผู้ส่งสารคือ มัคนายก และ ผู้รับสารคือ บุคคลที่สัญจรผ่านไปมาบริเวณวัดทุกคนในช่วงเวลาที่มีการพูดเชิญชวนร่วมทำบุญ

2.2 ผู้ร่วมเหตุการณ์ในสถานการณ์การเชิญชวนแบบมีภารกิจเฉพาะและงานประจำปี หมายถึง ผู้ร่วมเหตุการณ์ในสถานการณ์การเชิญชวนในช่วงงานประจำปี หรือผู้ร่วมเหตุการณ์ในสถานการณ์การเชิญชวนแบบมีภารกิจเฉพาะ มีมัคนายกเป็นผู้ส่งสารหลัก และมีบุคคลอื่น ๆ เป็นผู้ส่งสารร่วม

ตัวอย่างการเชิญชวนแบบมีภารกิจ เช่น เรื่องการขอบริจาคเงินสร้างห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์โรงเรียนวัดสระกะเทียมวิทยาคม ณ วัดพระงาม ผู้ส่งสาร ได้แก่ มัคนายก นักเรียน และคุณครูบางคนเป็นผู้ร่วมส่งสาร หรือ กรณีของวัดพระปฐมเจดีย์ราชวรมหาวิหาร ในช่วงงานประจำปี ก็จะมีพระบางรูปช่วยพูดสลับกับมัคนายกในบางช่วง จากการเก็บข้อมูลทั้งหมดสรุปได้ว่าผู้ร่วมเหตุการณ์การสื่อสารในสถานการณ์การเชิญชวนแบบมีภารกิจหรืองานประจำปีมีดังนี้

ผู้ส่งสารหรือผู้พูดเชิญชวน ได้แก่ มัคนายก พระ ครู และนักเรียน ซึ่งในทุก ๆ ปริจเฉทผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้พูดหลักคือมัคนายก ส่วนพระ ครู และนักเรียนจะทำหน้าที่เป็นผู้พูดในผลัดสั้น ๆ ระหว่างที่มัคนายกพักอิริยาบถเท่านั้น ผู้ส่งสารทั้งหมดนี้จะทำหน้าที่เป็นผู้ประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้คนที่ผ่านไปมาเข้ามาร่วมทำบุญ

ผู้รับสาร คือ ผู้ที่เดินผ่านไปผ่านมาในบริเวณที่มีการพูดเชิญชวน

3. จุดมุ่งหมาย (Ends)

ปริจเฉทการพูดของมัคนายกในวัดพระอารามหลวง จังหวัดนครปฐมทั้ง 3 วัด มีจุดมุ่งหมายของการสื่อสารคือการโน้มน้าวใจให้ผู้รับสารได้ปฏิบัติตามที่มัคนายกได้เชิญชวน ในขณะที่ผู้รับสารก็มีจุดมุ่งหมายที่จะได้ทำบุญและได้รับอานิสงส์จากการทำบุญเช่นกัน สรุปได้ว่าจุดมุ่งหมายในการสื่อสารนี้มี 2 ประเด็น ได้แก่

3.1 จุดมุ่งหมายที่มุ่งให้คนบริจาคเงิน สังเกตจากถ้อยคำที่มีความหมายแฝงนัยที่มัคนายกใช้พูดเชิญชวน มัคนายกต้องการให้ผู้รับสารร่วมกันบริจาคเงินให้เพียงพอต่อกองบุญที่ได้เชิญชวน ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายหลักในปริจเฉทการพูดของมัคนายก

3.2 จุดมุ่งหมายของผู้รับสาร ผู้รับสารต้องการที่จะร่วมบริจาคเพื่อช่วยเหลือ เพื่อให้ได้รับอานิสงส์หรือของที่ระลึกที่เป็นรูปธรรมเป็นสิ่งตอบแทน หากจุดมุ่งหมายของผู้รับสารมีในปริมาณมากก็จะไปสนับสนุนจุดมุ่งหมายในข้อที่ 3.1 ซึ่งเป็นจุดหมายหลักในการเชิญชวน

4. การลำดับวัจนกรรม (Act sequence)

การลำดับวัจนกรรม คือ การเรียงลำดับของวัจนกรรมในการสื่อสาร โดยลำดับว่าวัจนกรรมใดควรปรากฏก่อน หลังตามลำดับ ในปริจเฉทการพูดของมัคนายกในวัดพระอารามหลวง ปรากฏวัจนกรรมที่หลากหลาย ส่วนใหญ่จะเป็นวัจนกรรมการเชิญชวน และวัจนกรรมการแนะนำ โดยมุ่งให้ความสำคัญกับข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการทำบุญต่าง ๆ รวมถึงวัจนกรรมการขอบคุณและวัจนกรรมการอวยพรหลังการทำบุญ

การจัดแบ่งประเภทของวัจนกรรม ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดของเซิร์ล (1976) อ้างถึงใน ณัฐพร พานโพธิ์ทอง (2555: 27-30) ที่ได้เสนอการจัดกลุ่มวัจนกรรมเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มวัจนกรรมบอกกล่าว กลุ่มวัจนกรรมชี้นำ กลุ่มวัจนกรรมผูกมัด กลุ่มวัจนกรรมแสดงความรู้สึก และกลุ่มวัจนกรรมประกาศ ซึ่งเซิร์ลได้อธิบายไว้ว่า วัจนกรรมในกลุ่มบอกกล่าว คือ วัจนกรรมต่าง ๆ ที่ผู้พูดผูกมัดตัวเองกับความเป็นจริงของถ้อยคำที่กล่าว เช่น การบอกเล่า การสรุป การรายงาน ฯลฯ วัจนกรรมกลุ่มนี้เป็นการกล่าวถ้อยคำเพื่อบอกกล่าวเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้นในโลกรอบตัวเรา ส่วนกลุ่มวัจนกรรมแสดงความรู้สึก คือ กลุ่มวัจนกรรมที่ผู้พูดแสดงภาวะเกี่ยวกับจิตใจ อารมณ์ความรู้สึก เช่น การขอบคุณ การขอโทษ การแสดงความยินดี นอกจากนั้นเซิร์ลยังกล่าวถึงเงื่อนไขวัจนกรรมที่มีลักษณะเป็นกฎประกอบสร้าง ซึ่งมีเงื่อนไข 4 ข้อ ได้แก่ เงื่อนไขเนื้อความ เงื่อนไขเบื้องต้น เงื่อนไขความจริงใจ และเงื่อนไขจำเป็น ตัวอย่างเงื่อนไขวัจนกรรมการขอบคุณที่เซิร์ลเสนอไว้ ดังนี้

ถ้อยคำจะจัดเป็นวัจนกรรมการขอบคุณต้องเป็นไปตามเงื่อนไขต่อไปนี้

เงื่อนไขเนื้อความ	การกระทำบางอย่างของผู้ฟังในอดีต
เงื่อนไขเบื้องต้น	การกระทำนั้นเป็นประโยชน์แก่ผู้พูด และผู้พูดก็เชื่อเช่นนั้น
เงื่อนไขความจริงใจ	ผู้พูดรู้สึกเป็นหนี้บุญคุณและซาบซึ้งต่อการกระทำนั้น
เงื่อนไขจำเป็น	จัดเป็นถ้อยคำแสดงความรู้สึกเป็นหนี้บุญคุณและซาบซึ้ง

ผู้วิจัยเลือกใช้แนวคิดของเซิร์ลเป็นแนวทางในการวิเคราะห์วัจนกรรมต่าง ๆ ที่ปรากฏในปริจเฉทการพูดนี้ วัจนกรรมที่ปรากฏในปริจเฉทการพูดของมัคนายกมีหลากหลาย จากการศึกษาพบว่าการลำดับการเกิดวัจนกรรมของปริจเฉทการพูดนี้มีลักษณะที่ไม่แน่นอน มัคนายกจะเลือกกล่าววัจนกรรมใดก่อน - หลัง หรือกล่าววัจนกรรมสลับไปมาก็ได้ กล่าวคือบางปริจเฉทอาจจะเริ่มจากวัจนกรรมบอกเล่า ด้วยการเล่าเหตุการณ์ที่

Veridian E-Journal, Silpakorn University
ISSN 1906 - 3431

เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้น หลังจากนั้นจึงเริ่มใช้วัจนกรรมเชิญชวนให้ผู้รับสารสนใจที่จะเข้าร่วมการทำบุญ เมื่อมีการทำบุญเกิดขึ้นแล้วก็จะมีวัจนกรรมขอบคุณ และวัจนกรรมอวยพรตามลำดับ หรือบางเหตุการณ์มีลำดับวัจนกรรมที่เกิดขึ้นสลับกันบ้างตามบริบทแวดล้อม กล่าวคือเริ่มต้นด้วยวัจนกรรมเชิญชวน ตามด้วยวัจนกรรมแนะนำ วัจนกรรมการสั่ง วัจนกรรมอวยพร และวัจนกรรมขอบคุณ เป็นต้น วัจนกรรมที่พบการสลับการเกิดมากที่สุดคือ วัจนกรรมอวยพร และวัจนกรรมขอบคุณ

ตัวอย่างการลำดับวัจนกรรมในปริจเฉทการพูดของมัคนายก

“ ...อ่ะหนูเข้ามาลูกมา เออจะมาด้วยกันครอบครัวหรือว่าคู่สองครองรักก็ดี เรียกว่าเรามาจับมือถือแขนกันลูก เรามาเป็นเจ้าภาพนะลูกนะทั้งหลายเนี่ย ถือว่าเป็นเรื่องดีที่เราร่วมกันเป็นเจ้าภาพ ร่วมโมทนาบุญเนี่ย นะขอโมทนากันได้ ด้วยกำลังศรัทธาของท่านทั้งหลายเนี่ย เอ่อถือว่าท่านทั้งหลายได้ร่วมกันมาเป็นเจ้าภาพเนี่ย เปิดเรียนเนี่ย ปริยัติธรรมให้กับพระภิกษุสงฆ์องค์เณรทั้งหลายลูกนะได้ศึกษาพระธรรมวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี่ลูก — วัจนกรรมเชิญชวน

อ่ะเข้ามารับไม้สวรรค์ ไม้เงิน ไม้ทอง ติดแบงก์แต่งใบ เงินทองของเราทุกบาททุกสตางค์มาร่วมกันเป็นเจ้าภาพนะลูกนะ เรียกว่าได้เป็นทุนการศึกษาให้กับพระภิกษุสงฆ์องค์เณรที่ได้ศึกษาบาลีเนี่ย เรียกว่าธรรมวินัยน่ะก็ขอโมทนาได้ — วัจนกรรมเชิญชวน

อ่ะหนูติดแบงก์แล้วอธิษฐานก่อนลูก — วัจนกรรมสั่ง

อ่ะหนูเข้ามาก่อนนะลูกนะ — วัจนกรรมเชิญชวน

เออโมทนาเสียก่อนน้า แล้วก็ไปรับน้ำพระพุทธมนต์ แล้วก็ไปรับวัตถุมงคลเป็นของเมตตามหานิยมนะ — วัจนกรรมสั่ง

และก็เป็นโอกาสดีที่เราได้รับสายมงคลนา เป็นกำไลข้อมือ ได้ผูกข้อต่อแขนกัน จะขึ้นรถลงเรือไปเหนือล่องใต้ เราก็กรุณาสวมติดข้อมือผูกข้อต่อแขนกันไว้ลูก — วัจนกรรมแนะนำ

เพราะฉะนั้นท่านทั้งหลายมีโอกาสดีแล้ว — วัจนกรรมเชิญชวน

เออกลับไปร่ำเรียนเขียนอ่านก็ขอให้มียศถาบรรดาศักดิ์สูงนะลูกนะ ทำงานอะไรก็ขอให้ยศได้เลื่อนเงินเดือนได้ขึ้นนะลูกนะ ไปไหนก็ขอให้มีคนรัก ไปไหนก็ขอให้มีคนชมนะลูกนะ ทำอะไรก็ขอให้เจริญ การเงินก็ขอให้ก้าวหน้านะลูกนะ เงินทองจะได้ไม่ขาดสาย ทรายจะได้ไม่ขาดน้ำนะลูกนะ — วัจนกรรมอวยพร

ฉะนั้นท่านทั้งหลายมาแล้ว ก็ขอโมทนาจ้ะ...” — วัจนกรรมเชิญชวน

(เทปที่ 2 วันที่ 23 กรกฎาคม 2559 วัดพระงาม พระอารามหลวง ขอบริจาคสร้างโรงเรียนปริยัติธรรม)

ตัวอย่างข้างต้นเป็นส่วนหนึ่งของการแสดงลำดับวัจนกรรมของมัคนายก จากข้อมูลมัคนายกเริ่มด้วยวัจนกรรมเชิญชวน ซึ่งเป็นวัจนกรรมที่อยู่ในกลุ่มชี้นำเพราะผู้พูดพยายามให้ผู้ฟังทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ในวัจนกรรมการเชิญชวนจะพบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการทำบุญในนั้นด้วย หลังจากนั้นมัคนายกจะใช้วัจนกรรมการสั่งสลับกับการเชิญชวน และวัจนกรรมแนะนำเพื่อเรียกให้ผู้ฟังคนอื่น ๆ เข้ามาร่วมทำบุญ ซึ่งวัจนกรรมการสั่งในที่นี้เป็นการบอกให้ทำ แต่เป็นการบอกให้ทำด้วยความสุภาพ เมื่อมีผู้มาทำบุญมัคนายกก็จะใช้วัจนกรรมอวยพร เพื่ออวยพรผู้ทำบุญ

จากการศึกษาปริจเฉทการพูดของมัคนายกพบวัจนกรรมเชิญชวน วัจนกรรมแนะนำ วัจนกรรมขอบคุณ และวัจนกรรมอวยพรที่ปรากฏอย่างสม่ำเสมอตลอดทั้งปริจเฉทและพบในทุกปริจเฉท ทั้งนี้ลำดับการเกิดของวัจนกรรมปรากฏสลับกันได้เสมอเนื่องจากเป็นการพูดสดที่ไม่มีการเตรียมบทพูดรวมถึงบริบทแวดล้อมที่เปลี่ยนได้เสมอทำให้ลำดับวัจนกรรมสลับได้ เช่น วัจนกรรมแนะนำ ที่มักเกิดสลับ กับวัจนกรรมเชิญชวน และวัจนกรรมอวยพร ที่มักเกิดสลับกับวัจนกรรมขอบคุณ

5. น้ำเสียง (Key)

น้ำเสียง คือ ท่วงทำนองในการสื่อสารเพื่อช่วยในการตีความหมายของสาร ในปริจเฉทการพูดของมัคนายกมีลักษณะการใช้น้ำเสียงแบบเป็นกันเอง ใช้ภาษาแบบไม่เป็นทางการ คำศัพท์ที่เลือกใช้ฟังแล้วเข้าใจได้ทันที มัคนายกมักจะสร้างความสนุกสนานครื้นเครงให้เกิดขึ้นโดยการพูดหยอกล้อคนทำบุญเสมอ ๆ ดังตัวอย่าง

> “...รองเท้าย้ำอีกครั้งหนึ่งนะครับว่าไม่ต้องถอด ขึ้นทางลงทาง ขึ้นทางนี้ออกทางโน้นไปเลย **เนี่ยแบบเราขับรถ one way เนี่ย สาย one way เนี่ยสบาย เรามันรถทางเดียว ตอนสวนเลนกันเนี่ยระวังหลายทางดูข้างหน้า ข้างหลัง ดูข้าง ๆ อีก ใครมันจะแซงมาหรือเปล่า อันนี้เดินทางเดียวสบาย** เออเอ้าระฆังเนี่ยมี 3 ไซส์นะ เบอร์ S เบอร์เล็กนะ S M L นะ อันที่เขย่านี่เบอร์ M ดังทุกใบนะรับประกันนะ **เอ้อ ถ้าใบไหนไม่ดังโยม ยอมให้โยมปรับหลวงพ่อ หลวงพ่อพระครูปฐมเจติยานุรักษ์ นี่หัวหน้าแผนกระฆังทอง เออยอมให้ปรับเลยถ้าลูกไหนไม่ดัง ถ้าหลวงพ่อพระครูปฐมไม่อยู่ มหาประเสริฐอยู่ตลอด (หัวเราะ) เออดังทุกใบพี่น้องครับรับประกัน..**”
>
> ...
>
> “...เอ้าหมุนแรง ๆ เร็ว ๆ ขึ้นเร็ว ขึ้นเร็ว รวยเร็ว ทำอะไรไม่สะดุดนะ เออทำอะไรรวยแบบไม่สะดุด **ไปโลด ไปโลด** เชิญครับระฆัง ใบเล็ก one hundred one hundred หนึ่งร้อย หนึ่งร้อยบาท one hundred หนึ่งร้อย หนึ่งร้อย เออคิดเป็นเงินไทยหนึ่งร้อยบาท ใบเล็ก ๆ เบอร์ S ทำบุญหนึ่งร้อยบาท เชิญถวายระฆัง เชิญจ้ะ one hundred จะถวายระฆังก็ทำบุญระฆังเลย นะทำบุญระฆัง...”

(เทปที่ 10 วันที่ 15 พฤศจิกายน 2559 วัดพระปฐมเจดีย์ฯ ชวนทำบุญระฆังเงิน ระฆังทอง (งานประจำปี))

นอกจากนี้น้ำเสียงที่ใช้ในขณะที่พูดเชิญชวนนั้นจะมีลักษณะที่อ่อนหวาน ไม่กระโชกโฮกฮาก ทำให้ผู้ฟังมีส่วนร่วมในการสนทนาอีกด้วย ดังตัวอย่าง

> “...อุ๊ย มาอีกแล้ว น้อหญิงสาวหน้าตาดีใจดีด้วย น้าน้องเนย ๆ น้องเนยนะ ตอนนี้เป็นลูกศิษย์ของโรงเรียนเทศบาล 1 อยู่ น้านะครับผมก็มาร่วมทำบุญอีก มารับน้ำพระพุทธมนต์ก่อนได้ คุณแม่เชิญเลยครับ คุณแม่เชิญเลย นะคุณแม่เชิญเลยครับ ร่วมประพรมน้ำพระพุทธมนต์ก่อนได้ นะปักเลย เอ้าเสร็จแล้วก็มาบริเวณตรงพระอาจารย์ น้อเดี๋ยวพระอาจารย์ประพรมน้ำพระพุทธมนต์ให้น้าอ่ะรับไป รับไป รับไป สิ่งใดที่หวัง สิ่งใดที่ปรารถนาน้อ ขอให้ได้ดั่งประสงค์นะ สาธุ ไม่รู้ขออะไรเอาไว้เนาะ ขออะไรไว้บอกได้หรือเปล่า น้าไม่เป็นไร ยิ้มใหญ่เลย นะคุณแม่เรียนเชิญได้รับน้ำพระพุทธมนต์ก่อนได้นะครับผม น้าเรียนเชิญเลยจ้ะ เรียนเชิญเลย...”

(เทปที่ 7 วันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2559 วัดพระงามฯ ชวนบริจาคสร้างห้องพระพุทธศาสนา)

6. เครื่องมือ (Instrumentalities)

เครื่องมือ คือ วิธีการในการสื่อสาร ตลอดจนภาษาที่ใช้ ซึ่งปริจเฉทการพูดของมัคนายกในวัดพระอารามหลวง จังหวัดนครปฐมนั้น ใช้วิธีการสื่อสารด้วยการใช้ภาษาพูดของมัคนายกผ่านการประชาสัมพันธ์ทางเสียงตามสายตามจุดต่าง ๆ ที่วัดจัดไว้ อุปกรณ์ที่ใช้สื่อสาร คือไมโครโฟน และเครื่องขยายเสียง ด้านการใช้ภาษาพูดของมัคนายกมักเลือกใช้ถ้อยคำที่แสดงการโน้มน้าว เช่น การเลือกใช้คำสรรพนามเรียกผู้รับสารโดยการใช้คำแสดงการยกย่องผู้ฟัง เช่น ท่านผู้มีบุญมีบารมีที่เคารพ, นักธรรมใจบุญ, เถ้าแก่สปอร์ตยอดนักบุญ ฯลฯ การเลือกใช้คำแสดงความสนิทสนมกับผู้ฟังด้วยการเลือกใช้คำเรียกญาติ เช่น คุณพ่อคุณแม่, คุณพี่คุณน้อง, พ่อใหญ่แม่ใหญ่ ฯลฯ การเล่าเรื่องประกอบ และใช้คำลงท้ายแสดงความสุภาพ หรือใช้คำว่า “นะ” ลากเสียงยาว /náa/ เมื่อต้องการให้คนเข้ามาร่วมทำบุญ ซึ่งคำนี้เป็นรูปแปรที่ผู้พูดใช้เพื่อแสดงการขอร้องหรืออ้อนวอนโดยมีความปรารถนาอย่างมากที่จะให้ผู้ฟังตอบสนองความต้องการของตน (Joseph R. Cooke,1978 อ้างถึงในปัทมา วสวานนท์, 2539: 17) ดังตัวอย่าง

> “...**ท่านผู้มีบุญมีบารมีที่เคารพ น้า** ได้ 5 ท่านแล้ว ต่อไปท่านที่ 6 **ขอบารมีซักหน่อย นึกว่าเอาบุญเถอะครับท่านผู้ใจบุญ** คนเราเกิดมา**น้า** ไอ่การดูแลอุบัติเหตุเนี่ยนา มันดูแลยากน้า มันดูแลยาก มันจะเกิดเมื่อไหร่เราก็ไม่รู้ แล้วจะเกิดกับใครก็ไม่รู้ **น้า** แต่ที่แน่นอนที่สุดน้า อย่างบุญกุศลอย่างเนี้ยะ เครื่องมือแพทย์ตัวเนี้ยะ ถ้าเราได้มีโอกาสบริจาคได้**น้า** เราก็ยังมีความสบายใจเนาะว่าเรามีโอกาสได้ช่วยคนที่เกิดอุบัติเหตุ**น้า** เออ เค้าไม่ถึงกับต้องเสียชีวิต เพราะ**ท่านอะได้สร้างบุญสร้างบารมีน้า** ฉะนั้นมาแล้ว**ขอเชิญน้า**...”
>
> **(เทปที่ 1 วันที่ 8 กันยายน 2558 วัดพระปฐมเจดีย์ฯ ขอบริจาคเงินเพื่อซื้อเครื่องมือแพทย์)**

จากตัวอย่างข้างต้นมัคนายกเลือกใช้เครื่องมือในการสื่อสารคือการพูดโน้มน้าวใจให้ผู้รับสารสนใจการทำบุญด้วยการเลือกใช้คำสรรพนามเรียกผู้ฟังด้วยคำแสดงการยกย่อง ได้แก่คำว่า ท่านผู้มีบุญมีบารมี, ท่านผู้ใจบุญ และเลือกใช้คำลงท้ายแสดงความสุภาพแสดงความอ้อนวอนให้ผู้ฟังสนใจการเชิญชวนและเข้าร่วมทำบุญ

7. บรรทัดฐานของการปฏิสัมพันธ์และการตีความ (Norms of Interaction and Interpretation)

บรรทัดฐานของการปฏิบัติสัมพันธ์และการตีความ คือ ข้อตกลงที่เป็นความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับการปฏิบัติตนของผู้ร่วมเหตุการณ์ในระหว่างการสื่อสาร และข้อตกลงเกี่ยวกับการตีความเนื้อหาในการสื่อสารซึ่งต่างไปตามลักษณะทางวัฒนธรรมในสังคม

7.1 บรรทัดฐานของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างมัคนายกและผู้รับสาร

บรรทัดฐานของการปฏิสัมพันธ์ในที่นี้หมายถึงแบบแผนของการสื่อสารที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ จนเป็นขนบที่ยึดถือปฏิบัติกันมา หากพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างผู้ร่วมเหตุการณ์ จะเห็นได้ว่าผู้ส่งสารที่เป็นผู้สร้างตัวบทซึ่งเป็นมัคนายกนั้นเป็นผู้ที่ได้รับมอบหมายให้เป็นตัวแทนของวัดทำหน้าที่เชิญชวนพุทธศาสนิกชนโดยใช้กลวิธีทางภาษาต่าง ๆ เพื่อโน้มน้าวใจให้คนเข้ามาร่วมทำบุญได้เป็นอย่างดี ถึงแม้มัคนายกจะเป็นฆราวาสแต่ก็เป็นฆราวาสที่ได้รับการยอมรับว่ามีความน่าเชื่อถือมากกว่าฆราวาสทั่วไป เพราะมีบทบาททำงานอุทิศตนให้กับวัดจึงมีความรู้

และข้อมูลเกี่ยวกับการทำบุญ อานิสงส์ของบุญ ฯลฯ ทำให้ถ่ายทอดออกมาเป็นคำพูดเชิญชวนต่าง ๆ ได้อย่างน่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับมากกว่าบุคคลทั่วไปที่ไม่ได้แวะเวียนทำกิจกรรมเกี่ยวกับวัด ผู้ฟังส่วนใหญ่จึงไม่รู้สึกว่าการพูดเชิญชวนของมัคนายกให้ร่วมบริจาคเงินนั้นเป็นการคุกคามหรือทำให้รู้สึกในแง่ลบ บรรทัดฐานของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างมัคนายกและผู้รับสารมีประเด็นที่น่าสนใจคือมัคนายกปฏิบัติกับผู้รับสารทั้งการแสดงความยกย่อง และการแสดงความสนิทสนมใกล้ชิด ซึ่งในพื้นที่นี้เป็นที่ยอมรับให้เกิดลักษณะการปฏิสัมพันธ์เช่นนี้ได้ ส่วนผู้รับสารก็มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อมัคนายกเพราะการปฏิบัติที่เป็นเสมือนคนในครอบครัวเดียวกัน ตัวอย่างการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างมัคนายกและผู้ที่เข้ามาร่วมทำบุญ

> “...อ่ะน้องหนูเข้ามาเร็วลูก มา ๆ มา ๆ **ชื่ออะไรคะ (เสียงเด็ก น้องน้ำปั่นค่ะ) น้องน้ำปั่น โอ้โห เนี่ย ๆ เลยมีน้ำปั่นอยู่ใกล้ ๆ เลยเนี่ย (หัวเราะ) ใกล้ ๆ นั่นน้องอะไร ๆ อ่อน้องอะตอม โอ้น้องน้ำปั่นกับน้องอะตอมใช่ไหม โอ่เก่งมากลูก** เข้าไปหาหลวงพ่อหน่อย เข้าไปใกล้ ๆ เลย ให้หลวงพ่อประพรมน้ำมนต์ให้ทุกคนเลย ประพรมน้ำมนต์ อ่ะเข้าไปเลยลูก เข้าไป น้องน้ำปั่นเข้าไป น้ำปั่น น้ำผลไม้ อ่าจะปักต้นกล้วยก็ได้นะ จะปักต้นกล้วย อ่าคุณพ่อคุณแม่ประพรมน้ำมนต์ยังอ่ะ เข้าไปเลยประพรมน้ำมนต์ ให้หลวงพ่อประพรมน้ำมนต์ให้อนุโมทนาสาธุนะทุกคนทุกท่าน...”
>
> **(เทปที่ 5 วันที่ 24 กันยายน 2560 วัดพระงาม พระอารามหลวง ขอร่วมบริจาคทอดกฐินสร้างโบสถ์)**

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่ามัคนายกและผู้รับสารมีปฏิสัมพันธ์ที่แสดงความใกล้ชิด สังเกตจากการเลือกใช้คำเรียกญาติเรียกผู้ฟัง และการพูดคุยอย่างสุภาพเป็นกันเอง รวมถึงการเลือกใช้คำชมและการหยอกเย้าผู้ฟังร่วมด้วย

7.2 บรรทัดฐานของการตีความของผู้รับสาร

สังคมวัฒนธรรมไทยผูกพันกับพระพุทธศาสนาและการทำบุญ และสถานที่ในการสื่อสารทั้งหมดนี้คือ “วัด” ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความเชื่อ ความศรัทธาของพุทธศาสนิกชน กลุ่มคนที่เดินทางมาในพื้นที่นี้ซึ่งมีสถานะเป็นผู้รับสารมีมุมมองต่อการเชิญชวนหรือถูกเชิญชวนให้ทำบุญว่าเป็นเรื่องที่ดีและเป็นเรื่องปกติที่คนไทยพุทธควรกระทำและหากถูกเชิญชวนก็จะยินยอมที่จะกระทำตามคำเชิญชวนนั้น

8. ประเภทการสื่อสาร (Genre)

ประเภทของการสื่อสารหรือชนิดของปริจเฉทนี้เป็นการพูดโน้มน้าวใจซึ่งผู้ส่งสารและผู้รับสารอยู่ในบริเวณเดียวกัน เป็นปริจเฉทการพูดที่เน้นให้ผู้รับสารได้เข้าร่วมทำบุญ

สรุปผลและอภิปรายผล

จากการศึกษาองค์ประกอบสื่อสารในปริจเฉทการพูดโน้มน้าวใจของมัคนายกในวัดพระอารามหลวง พบว่ามีความเหมือนและความแตกต่างขององค์ประกอบบางประการ สรุปได้ดังนี้

ตาราง 1 สรุปองค์ประกอบการสื่อสารในปริจเฉทการพูดของมัคนายกในวัดพระอารามหลวง จังหวัดนครปฐม

	วัดพระปฐมเจดีย์ฯ	**วัดพระงามฯ**	**วัดไร่ขิงฯ**
ฉาก วัน (S)	ทุกวัน	เสาร์-อาทิตย์ (เฉพาะวันที่มีตลาดถนนคนเดิน)	เสาร์-อาทิตย์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์
ฉาก เวลา (S)	ช่วงกลางวัน 09.00 น. - 16.00 น. ช่วงเย็น (ตลาด) 17.00 น. - 20.00 น. ช่วงงานประจำปี พูดจนกว่าคนจะหมด	17.00 น.- 20.00 น. (โดยประมาณ)	09.00 น. -17.00 น.
ผู้ร่วมเหตุการณ์ (P) (ทั่วไป)	ผู้ส่งสารหรือผู้พูดเชิญชวน คือ มัคนายก	ผู้ส่งสารหรือผู้พูดเชิญชวน คือ มัคนายก	ผู้ส่งสารหรือผู้พูดเชิญชวน คือ มัคนายก
	ผู้รับสาร คือ ผู้ที่อยู่บริเวณที่มีการพูดเชิญชวน		
ผู้ร่วมเหตุการณ์แบบมีภารกิจเฉพาะหรือมีงานประจำปี (P)	ผู้ส่งสารหรือผู้พูดเชิญชวน ได้แก่ มัคนายก พระ	ผู้ส่งสารหรือผู้พูดเชิญชวน ได้แก่ มัคนายก พระ ครู และนักเรียน	ผู้ส่งสารหรือผู้พูดเชิญชวน ได้แก่ มัคนายก
	ผู้รับสาร คือ ผู้ที่อยู่บริเวณที่มีการพูดเชิญชวน		
จุดมุ่งหมาย (E)	จุดมุ่งหมายของการสื่อสารคือการโน้มน้าวใจให้ผู้รับสารได้ปฏิบัติตามที่มัคนายกได้เชิญชวน ในขณะที่ผู้รับสารก็มีจุดมุ่งหมายที่จะได้ทำบุญและได้รับอานิสงส์จากการทำบุญ		
การลำดับวัจนกรรม (A)	มีลำดับที่ไม่แน่นอน แต่ส่วนมากจะเริ่มด้วยวัจนกรรมการทักทาย วัจนกรรมเชิญชวน วัจนกรรมขอบคุณ และวัจนกรรมอวยพร พบการเกิดวัจนกรรมแบบสลับได้เช่น วัจนกรรมอวยพร สลับกับวัจนกรรมขอบคุณ		
น้ำเสียง (K)	ใช้ภาษาแบบไม่เป็นทางการ เป็นกันเอง สร้างความสนุกสนานครื้นเครง พูดหยอกล้อ มีสำเนียงภาษาถิ่นจังหวัดนครปฐม		
เครื่องมือ (I)	ใช้วิธีการพูดสดผ่านการประชาสัมพันธ์ทางเสียงตามสาย และใช้กลวิธีทางภาษาต่าง ๆ เพื่อโน้มน้าวใจผู้ฟัง เช่น การเล่าเรื่อง การใช้คำแสดงการยกย่องผู้ฟัง		
บรรทัดฐานของการปฏิสัมพันธ์และการตีความ (N)	พบการปฏิสัมพันธ์ที่ผู้ส่งสารและผู้รับสารยินยอมให้เกิดบรรยากาศความเป็นกันเอง ใกล้ชิด ด้านบรรทัดฐานการตีความเป็นการสื่อสารที่ผู้ส่งสารได้รับสิทธิ์พูดอย่างเต็มที่ และผู้รับสารยอมรับในสิ่งที่พูด		
ประเภทการสื่อสาร (G)	เป็นการพูดโน้มน้าวใจ ซึ่งผู้ส่งสารและผู้รับสารอยู่ในบริเวณเดียวกัน		

จากตาราง 1 กล่าวโดยสรุปได้ว่า ในปริจเฉทนี้พบองค์ประกอบการสื่อสารที่เหมือนและแตกต่างกันบางประการ เช่น ฉาก และผู้ร่วมเหตุการณ์ ส่วนจุดร่วมของฉากในสถานการณ์การสื่อสารนี้คือเป็นสถานที่ที่คนเดินทางมาทำบุญในปริมาณมาก มีตลาดหรือสถานที่ขายของในบริเวณวัดและมีช่วงเวลาในการประชาสัมพันธ์เชิญชวนที่ใกล้เคียงกันทั้งในช่วงกลางวันและกลางคืน ความแตกต่างของผู้ร่วมเหตุการณ์ในปริจเฉทการพูดนี้คือผู้ส่งสาร ซึ่งพบว่ามีผู้ร่วมส่งสารมากกว่า 1 คนใน 1 ปริจเฉทเมื่อมีการเชิญชวนที่มีภารกิจเฉพาะและงานประจำปี

การวิเคราะห์องค์ประกอบการสื่อสารโดยใช้แนวคิดชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสารของไฮมส์ (Hymes,1974) เพื่อทำความเข้าใจบริบทการสื่อสารและการใช้ภาษาในปริจเฉทการพูดของมัคนายกในวัดพระอารามหลวง จังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยพบว่าองค์ประกอบการสื่อสารทุกองค์ประกอบมีส่วนสัมพันธ์กันที่ทำให้การเชิญชวนเกิดขึ้นในชุมชนนี้ได้ กล่าวคือ ฉากของปริจเฉทนี้เป็นพื้นที่ที่มีความเชื่อว่าเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ เป็นสถานที่ที่พุทธศาสนิกชนปรารถนาจะมาทำสิ่งดี ๆ ที่เป็นกุศล ผู้ร่วมเหตุการณ์ซึ่งเป็นผู้ส่งสารอย่างมัคนายกจึงเป็นผู้ที่ได้โอกาสพูดเชิญชวนให้คนได้ร่วมทำบุญอย่างไม่จำกัด โดยมีบรรทัดฐานของการปฏิสัมพันธ์ที่ผู้ส่งสารและผู้รับสารยินยอมให้เกิดบรรยากาศที่เป็นกันเอง ใกล้ชิด และมีบรรทัดฐานของการตีความของคนในชุมชนนี้ว่ามัคนายกได้รับสิทธิ์อันชอบธรรมในการพูดเชิญชวน มีบทบาทสำคัญที่น่าเชื่อถือ และผู้รับสารก็ยินยอมให้เชิญชวนได้โดยไม่รู้สึกว่าเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลเพราะเชื่อว่าการทำบุญเป็นเรื่องที่ดีที่คนในสังคมยอมรับการชักชวนกันทำสิ่งที่ดีจึงเป็นเรื่องที่ดี โดยมีมัคนายกเป็นสื่อกลางในการนำบุญนั้นมาให้ ด้านจุดมุ่งหมายในการสื่อสารนี้ทั้ง “ผู้ร่วมเหตุการณ์” ซึ่งหมายถึงผู้ส่งสารและผู้รับสาร ต่างมีจุดมุ่งหมายที่สอดคล้องกัน นั่นคือการมาร่วมกันทำบุญ ผู้รับสารได้ทำเพื่อความสบายใจของตนเอง ในขณะเดียวกันผู้พูดเชิญชวนก็บรรลุวัตถุประสงค์ในการเชิญชวน จากการเก็บข้อมูลยังพบว่าในบริบทของชุมชนวัฒนธรรมการสื่อสารนี้ผู้ส่งสารเลือกใช้เครื่องมือในการสื่อสารคือการพูดสดและใช้กลวิธีทางภาษาเพื่อโน้มน้าวใจ เช่น การเล่าเรื่อง การเลือกใช้คำลงท้าย รวมถึงการเลือกใช้น้ำเสียงที่อ่อนหวาน ไม่กระโชกโฮกฮากเป็นภาษาระดับกันเอง สนุกสนานและพยายามสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้รับสารสังเกตจากการที่มัคนายกใช้คำเรียกผู้ทำบุญทั้งการเรียกแบบสนิทสนมและการเรียกแบบใช้คำแสดงการยกย่อง รวมถึงการใช้คำหยอกเย้าผู้ทำบุญเพื่อสร้างบรรยากาศความเป็นกันเอง เป็นต้น พฤติกรรมทั้งหมดเกิดขึ้นบน “ฉาก” หรือสภาวะแวดล้อมทางกายภาพของเหตุการณ์สื่อสารที่เอื้ออำนวยให้การปฏิสัมพันธ์ระหว่างมัคนายกและผู้ทำบุญเป็นไปอย่างราบรื่น จากการศึกษาองค์ประกอบการสื่อสารในปริจเฉทการพูดของมัคนายกสรุปได้ว่าทุกองค์ประกอบมีส่วนสัมพันธ์ที่ส่งเสริมกันให้การสื่อสารในสถานการณ์นี้ดำเนินได้เนื่องจากเกิดขึ้นภายใต้กรอบสังคมวัฒนธรรมที่ยอมรับเรื่องการทำบุญ

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

ณัฐพร พานโพธิ์ทอง. (2555). เอกสารคำสอนรายวิชา 2201 783 การวิเคราะห์ภาษาไทยตามแนววัจนปฏิบัติศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง). ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. อัดสำเนา.

พิกุลกานต์ รุจิราภา. (2537). “การแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทยุ: การศึกษาแนวชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร”. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภณกุล ภวคุณวรกิตติ์. (2555). “พุทธพาณิชย์และไสยพาณิชย์ในพุทธศาสนาเชิงปฏิบัติของไทย : กรณีศึกษาวัดในจังหวัดนครปฐม”. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม (สหสาขาวิชา) บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2554*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.

สุชาติ พิบูลย์วรศักดิ์. (2547). “องค์ประกอบกับกลวิธีการโน้มน้าวใจในปริจเฉทการเขียนของพระพยอมกัลยาโณ”. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2556). *ภาษาศาสตร์สังคม*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพ ฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาต่างประเทศ

Hymes, Dell. (1974). *Foundations in sociolinguistics: An ethnographic approach*. Philadephia: University of Pennsylvania Press.